

İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartı

“Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması”

İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartı
"Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması"

Mündəricat	Maddə
Standartın Məqsədi və Tətbiqi Sahəsi	1-3
Əsas Anlayışlar	4-17
Şəxsin Yaxın Ailə Üzvü	5
Əsas İdarə Heyəti	6-9
Əlaqəli Tərəf	10-15
Əsas İdarə Heyətinin Mükafatlandırılması	16
Səs vermə Hüququ	17
Əlaqəli Tərəflərlə bağlı Məsələlər	18-21
Əsas İdarə Heyətinin Mükafatlandırılması	21
Əhəmiyyətlik	22
Məlumatın açıqlanması	23-41
Nəzarət haqqında məlumatın açıqlanması	25-26
Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatların Açıqlanması	27-33
Açıqlama – Əsas İdarə Heyəti	34-41
Qüvvəyə Minmə Tarixi	42-43
Standartın Tətbiqi üzrə Göstəriş	
24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı ilə Müqayisə	

Standartın Məqsədi və tətbiq sahəsi

Bu Standartın məqsədi nəzarət edilən əlaqəli tərəflər arasında mövcud münasibətlərin açıqlanmasından, habelə konkret hallarda təşkilat və onun əlaqəli tərəfləri arasında əməliyyatlar haqqında məlumatın açıqlanmasından ibarətdir. Bu məlumat uçot məqsədilə və hesabat verən təşkilatın maliyyə durumu və fəaliyyətinin daha yaxşı başa düşülməsini asanlaşdırmaq üçün tələb olunur. Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatın açıqlanmasında əsas məsələlər (a) hesabat verən təşkilata nəzarət və ya əhəmiyyətli dərəcədə təsir edən tərəflərin müəyyənləşdirilməsindən, və (b) belə tərəflərlə əməliyyatlar haqqında açıqlanmalı olan məlumatın müəyyənləşdirilməsindən ibarətdir.

1. Maliyyə hesabatlarını mühasibat uçotunun hesablama metoduna uyğun olaraq hazırlayan və təqdim edən təşkilat əlaqəli tərəflərlə münasibətlər və əlaqəli tərəflərlə aparılan müəyyən əməliyyatlar haqqında məlumatın açıqlanmasını nəzərdə tutan bu Standartı tətbiq etməlidir.

2. Bu Standart Dövlət Müəssisələrindən başqa, bütün İctimai Sektor təşkilatlarına tətbiq olunur.

3. Dövlət Sektoru Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurası tərəfindən nəşr olunmuş Dövlət Sektoru Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına Giriş hissəsində izah edilir ki, Dövlət Müəssisələri Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurasının nəşr etdiyi Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartlarını tətbiq edir. Dövlət Müəssisənin mahiyyəti öz növbəsində İctimai Sektor üçün 1 №-li Mühasibat Uçotu Standartı "Maliyyə Hesabatlarının Təqdim edilməsi"-ndə açıqlanır.

Əsas Anlayışlar

4. Bu Standartda istifadə edilmiş əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

Yaxın ailə üzvləri – şəxsin təşkilat ilə bağlı işlərində ona təsir etməsi və ya onun təsiri altına düşməsi gözlənilən yaxın qohumları və ya yaxın ailə üzvləridir.

Əsas idarə heyətinə aşağıdakılar daxildir:

(a) Təşkilatın rəhbər orqanının bütün direktorları və üzvləri; və

(b) Hesabat verən təşkilatın fəaliyyətini planlaşdırmaq, idarə etmək və ona nəzarət etmək səlahiyyəti və məsuliyyətinə malik olan digər şəxslər. Əgər bu tələb yerinə yetirilsə, əsas idarə heyəti aşağıdakılardan ibarət olur:

(i) Hesabat verən təşkilatın fəaliyyətini planlaşdırmaq, idarə etmək və ona nəzarət etmək səlahiyyəti və məsuliyyətinə malik olan hökumət təşkilatının rəhbər orqanının üzvü:

(ii) Bu üzvün istənilən əsas məsləhətçiləri; və

(iii) (a) maddəsinə daxil olmayan hesabat verən təşkilatın yüksək səviyyəli idarə heyəti, o cümlədən icraçı direktor və daimi rəhbəri.

Nəzarət - təşkilatın maliyyə və əməliyyat qərarlarına nəzarət etmək və ya onlara əhəmiyyətli dərəcədə təsir etmək hüququna və səlahiyyətinə malik olmaqla təşkilatın fəaliyyəti üzərində nəzarət deməkdir.

Əlaqəli tərəf - bir tərəf (a) digər tərəfə nəzarət etmək potensialına malik olduqda və ya (b) maliyyə və əməliyyat qərarlarının qəbulu zamanı digər tərəfə əhəmiyyətli təsir göstərdikdə və ya əlaqəli tərəf olan təşkilat və digər təşkilat ümumi nəzarət altında olduqda bu tərəflər əlaqəli hesab edilir.

Əlaqəli tərəflərə aşağıdakılar daxildir:

- (a) Birbaşa və ya dolaylı yolla bir və ya bir neçə vasitəçi ilə hesabat təqdim edən təşkilata nəzarət edən və ya onun nəzarəti altında olan təşkilatlar;
- (b) Asılı təsərrüfat cəmiyyətləri (bax: İctimai Sektor üçün 36 №-li Mühasibat Uçotu Standartı);
- (c) Hesabat təqdim edən İctimai Sektor təşkilatında əhəmiyyətli təsire malik olmasını təmin edən birbaşa və ya dolaylı yolla iştirak payına sahib olan şəxslər və onların yaxın ailə üzvləri;
- (d) Əsas idarə heyəti və əsas idarə heyətinin yaxın ailə üzvləri; və
- (e) (c) və (d) bəndlərində qeyd olunan istənilən şəxslərin birbaşa və ya dolaylı yolla əhəmiyyətli iştirak payı kapitalına malik olduğu və bununla da üzərində əhəmiyyətli təsir göstərə bildiyi təşkilatlar.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar onlara görə ödənişin edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq, əlaqəli tərəflər arasında resursların və ya öhdəliklərin ötürülməsidir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar hesabat verən İctimai Sektor təşkilatından və ya aid olduğu hökumətdən yalnız iqtisadi cəhətdən asılı olduğu üçün asılı tərəf statusuna malik digər təşkilatlar ilə aparılan əməliyyatları əhatə etmir.

Əsas idarə heyətinin mükafatlandırılması əsas idarə heyətinin üzvlərinin Rəhbər orqanın üzvləri kimi hesabat verən İctimai Sektor təşkilatına göstərdikləri xidmət əvəzində və ya hesabat təqdim edən təşkilatın işçisi qismində sözügedən təşkilatdan birbaşa və ya dolaylı yolla götürdükləri ödəniş və ya mükafatdır.

Əhəmiyyətli təsir (hazırkı Standarta uyğun olaraq) – təşkilatın maliyyə və cari siyasətinə dair məsələlərə nəzarət etmək deyil, onlara dair qərarların verilməsində iştirak etmək deməkdir. Əhəmiyyətli təsir müxtəlif üsullarla həyata keçirilə bilər, adətən, direktorlar şurası və ya ekvivalent rəhbər orqanında nümayəndəlik vasitəsilə, həmçinin (a) siyasəti həyata keçirmə prosesində, (b) iqtisadi təşkilat daxilində təşkilatlar arasında əməliyyatlarda, (c) idarə heyətlərinin yerdəyişməsində və ya (d) texniki məlumat asılılığında iştirak etmək vasitəsilə. Əhəmiyyətli təsir iştirak payı, nizamnamə və ya müqavilə vasitəsilə əldə edilə bilər. İştirak payına gəlicə, əhəmiyyətli təsir İctimai Sektor üçün 36 №-li Mühəsibat Uçotu Standartına daxil olan anlayışa uyğun olaraq nəzərdən keçirilir.

Digər İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotu Standartlarında müəyyən edilən əsas anlayışlar bu Standartda digər standartlarda olduğu kimi eyni mənada işlədilir və ayrıca nəşr edilən Təsbit Edilmiş Terminlər Lüğətində verilmişdir.

Şəxsin Yaxın Ailə Üzvü

5. Hazırkı standartın tətbiqi məqsədinə uyğun olaraq şəxsin aidiyyəti şəxsin yaxın ailə üzvü olub-olmadığını müəyyənləşdirməkdə müfəssəl təhlilə ehtiyac yarana bilər. Həyat yoldaşının və digər qohumların aidiyyəti fərddən ayrılması və ya uzaqlaşması kimi qeyd edilən fikri təkzib edən məlumat mövcud olmadıqda, aşağıda adları çəkilən yaxın ailə üzvlərinin və qohumların şəxsin yaxın ailə üzvləri meyarına uyğun gəlməsi və ya onun əhatə dairəsinə düşməsi ehtimal olunur:

- (a) Həyat yoldaşı (hüquqi və ya vətəndaş nigahı əsasında), himayədə olan övlad və ya bir ailədə yaşayan qohum;
- (b) Baba, nənə, ata, ana, himayədə olmayan övlad, nəvə, qardaş və ya bacı; və
- (c) Övladın həyat yoldaşı (hüquqi və ya vətəndaş nigahı əsasında), qaynana, qayınata, qayın və ya baldız.

Əsas İdarə Heyəti

6. Əsas İdarə Heyəti hesabat verən təşkilatın fəaliyyətini planlaşdırmaq, idarə etmək və ona nəzarət etmək səlahiyyəti və məsuliyyətinə malik olan rəhbər orqanının bütün direktorları və ya üzvlərindən ibarətdir. Hökumət səviyyəsində rəhbər orqan seçilmiş və ya təyin edilmiş təmsilçilərdən (məsələn, prezident, qubernator, nazirlər, müşavirlər və rəis və ya vəzifəyə namizədlər) ibarət ola bilər.

7. Təşkilata mənsub olduğu hökumətin rəhbər orqanının seçilmiş və ya təyin edilmiş nümayəndəsi tərəfindən nəzarət edilirsə və nəzarət funksiyasını həmin təşkilatın fəaliyyətinin planlaşdırılması, idarə və nəzarəti üzrə hüquq və məsuliyyət təşkil edirsə, bu şəxs əsas idarə heyətinin tərkibinə daxil olur. Bəzi qanunvericilik sistemlərinə əsasən bu

şəxsin əsas müşavirləri əsas idarə heyəti anlayışına cavab verən kifayət qədər hüquqi və digər səlahiyyətlərə malik olmaya bilərlər. Digər qanunvericiliklərə uyğun olaraq bu şəxsin əsas müşavirləri əsas idarə heyəti kimi hesab edilə bilər, çünki onlar təşkilatın üzərində nəzarətə malik olan şəxs ilə xüsusi işgüzar əlaqələrə malikdirlər. Beləliklə, onlar bağlı informasiyanı əldə etmə imkanına malikdirlər və təşkilat üzərində nəzarəti həyata keçirmək və ona təsir etmək imkanına malik ola bilərlər. Şəxsin əsas müşavir olub-olmadığını və bu müşavirin əsas idarə heyəti anlayışına cavab verib-vermədiyini və ya əlaqəli tərəf olub-olmadığını qiymətləndirərkən ciddi təhlil tələb olunur.

8. Rəhbər orqan sədr və ali idarəetmə qrupu ilə birlikdə təşkilatın fəaliyyətini planlaşdırmaq və nəzarət etmək, təşkilatın ehtiyatlarını idarə etmək və təşkilatın məqsədlərinə tam nail olmaq üçün səlahiyyətə və məsuliyyətə malikdir. Buna görə də, əsas idarə heyəti hesabat verən təşkilatın sədri və ali idarəetmə qrupundan ibarət olacaq. Bəzi qanunvericiliklər üzrə dövlət qulluqçuları özlərini hesabat verən hökumət təşkilatının əsas idarə heyəti (hazırkı Standartda müəyyən olunduğu kimi) adlandırmaq üçün kifayət qədər səlahiyyətə və məsuliyyətə malik olmayacaqlar. Bu hallarda əsas idarə heyəti hökumət qarşısında böyük məsuliyyət daşıyan rəhbər orqanın seçilmiş üzvlərindən ibarət olacaq; bu şəxslər bir qayda olaraq Nazirlər Kabineti adlandırılır.

9. İqtisadi təşkilatın ali idarəetmə qrupu həm nəzarət edən təşkilatdan, həm də iqtisadi təşkilatı əmələ gətirən bir neçə təşkilatlar qrupundan olan şəxslərdən formalaşdırıla bilər.

Əlaqəli Tərəflər

10. Əlaqəli tərəflər ilə hər hansı mümkün münasibətlərin nəzərdən keçirilməsi zamanı diqqət münasibətlərin hüquqi formasına yox, onların mahiyyətinə yönəldilməlidir.

11. Əgər əsas idarə heyətinin üzvü eyni zamanda iki təşkilatda işləyirsə, bu insanın hər iki təşkilat tərəfindən həyata keçirilən qarşılıqlı əməliyyatlar zamanı onların siyasətinə təsir etmək mümkünlüyünü nəzərdən keçirmək və ehtimalını qiymətləndirmək lazımdır. Lakin eyni idarə heyətinin üzvünün iki təşkilatda işləməyi bu təşkilatlar arasında əlaqəli tərəf münasibətlərini yaratmaya da bilər.

12. Bu Standartın konteksti çərçivəsində aşağıdakılar əlaqəli tərəflər hesab olunmur:

(a) (i) İşgüzar fəaliyyət çərçivəsində müvafiq istiqamət üzrə maliyyə vəsaitləri ilə təmin edən şəxslər; və

(ii) Həmkarlar ittifaqları; təşkilat ilə normal münasibətlər çərçivəsində və yalnız həmin münasibətlər əsasında (həmkarlar ittifaqlarının təşkilatın fəaliyyət müstəqilliyini məhdudlaşdırma və ya qərar qəbul etmə prosesində iştirak edə bilməsinə baxmayaraq); və

(b) Yalnız agent münasibətlərinə malik təşkilat.

13. Əlaqəli tərəf münasibətləri o vaxt yarana bilər ki, əgər şəxs ya rəhbər orqanın bir üzvüdür, ya da hesabat verən qurumun maliyyə və cari qərarlarına cəlb olunub. Əlaqəli tərəf münasibətləri həmçinin hesabat verən təşkilat və əlaqəli tərəf arasında xarici əməliyyat münasibətləri nəticəsində də yarana bilər.

14. Bir təşkilatın digər təşkilatdan asılılığını bildirən iqtisadi asılılıq sonuncudan əhəmiyyətli həcmdə maliyyə vəsaitlərinin əldə olunmasını və ya onun öz mallarının və xidmətlərinin satışını nəzərdə tutur və öz-özlüyündə çətin ki, nəzarətə və ya əhəmiyyətli təsirə gətirib çıxaracaq; beləliklə, bu asılılığın əlaqəli tərəflər arasında münasibətlərin yaranmasına töhfə verməsi ehtimal olunmur. Buna görə də, İctimai Sektor təşkilatı ilə əhəmiyyətli həcmdə sövdələr həyata keçirən tək müştəri, təchizatçı, françayzer, distributor və baş agent bunun nəticəsində yaranan iqtisadi asılılıq səbəbindən əlaqəli tərəf hesab edilməyəcək. Lakin iqtisadi asılılıq digər amillərlə birlikdə əhəmiyyətli təsirə və beləliklə, əlaqəli tərəflər arasında münasibətlərə gətirib çıxara bilər. Bu halda, münasibətlərə iqtisadi təsirin qiymətləndirilməsi tələb olunacaq. Əgər hesabat verən təşkilat iqtisadi cəhətdən digər təşkilatdan asılıdırsa, hesabat verən təşkilatın belə asılılığın mövcudluğunu açıqlaması təqdir olunur.

15. Əlaqəli tərəf anlayışına hesabat verən təşkilatın əsas idarə heyəti üzvlərinin, onların yaxın ailə üzvləri və ya əsas səhmdarların (və ya təşkilat rəsmi kapital strukturuna malik olmadıqda müvafiq ekvivalent) sahib olduğu təşkilatlar daxildir. Əlaqəli tərəf anlayışı bir tərəfin digər tərəfə əhəmiyyətli təsir edə bildiyi halları nəzərdə tutur. Dövlət sektorunda şəxsə və ya təşkilata hesabat verən təşkilata nəzarət etmək məsuliyyəti verilə bilər və bu onlara hesabat verən təşkilatın maliyyə və cari siyasətinə nəzarət etmək yox, onlara əhəmiyyətli təsir göstərmək imkanı verir. Bu Standartın məqsədinə uyğun olaraq əhəmiyyətli təsir anlayışı birgə müəssisələri əhatə edir.

Əsas İdarə Heyətinin Mükafatlandırılması

16. Əsas idarə heyətinin mükafatlandırılması dedikdə onun rəhbər orqanın üzvü və ya işçisi qismində hesabat verən təşkilata göstərdiyi xidmət müqabilində təşkilatdan aldığı mükafatlar nəzərdə tutulur. Rəhbər orqanın işçisi və ya üzvü kimi deyil, başqa cür göstərilən xidmətlərə görə birbaşa və ya dolayı yolla əldə edilən vəsaitlər bu Standartdakı əsas idarə heyətinin mükafatlandırılması anlayışına cavab vermir. Bununla yanaşı, Standartın 34-cü maddəsi qeyd edilən digər bəzi vəsaitlər barədə məlumatın açıqlanmasını tələb edir. Hesabat verən İctimai Sektor təşkilatının maraqları naminə əsas idarə heyətinin sərf etdiyi xərclərin əvəzinin ödənilməsi (məsələn, ezamiyyətlə bağlı qalmaq xərclərinin ödənilməsi) məqsədini daşıyan ödənişlər əsas idarə heyətinin mükafatlandırılmasına daxil deyildir.

Səsvərmə Hüququ

17. Əlaqəli tərəf anlayışına hesabat verən İctimai Sektor təşkilatının səsvermə hüququnda birbaşa və ya dolaylı iştirak payına və bununla da təşkilat üzrə əhəmiyyətli təsir imkanına malik olan istənilən şəxslər daxildir. Dövlət sektoruna məxsus İctimai Sektor təşkilatı korporativ struktura və nazir və ya hökumət agentliyi təşkilatda səhm payına malik olduqda İctimai Sektor təşkilatının səsvermə hüququnda iştirak payı yaranır.

Əlaqəli Tərəflərlə bağlı Məsələlər

18. Aşağıdakı amillər Dövlət sektorunda əlaqəli tərəf münasibətlərinin yaranmasına zəmin yaradır:

(a) İnzibati vahidlər icra hakimiyyəti orqanının və ümumən Parlamentin və ya seçilmiş və ya təyin edilmiş şəxslərdən ibarət oxşar rəhbər orqanın tam rəhbərliyi altındadırlar; bütün inzibati vahidlər dövlət siyasətini həyata keçirmək üçün birgə fəaliyyət göstərir;

(b) Dövlət müəssisələri və agentlikləri ayrıca nəzarət edilən təşkilatlar və onların əhəmiyyətli təsiri altında olan təşkilatlar vasitəsilə tez-tez öz öhdəliklərinin müxtəlif komponentlərinə nail olmaq və tapşırıqları yerinə yetirmək üçün vacib olan tədbirlər həyata keçirir; və

(c) nazirlər və ya hökumətin və ya ali idarəetmə heyətinin digər seçilmiş və ya təyin edilmiş üzvləri nazirlik və ya idarələrin fəaliyyətinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilər.

19. Əlaqəli tərəflər arasında müəyyən münasibətlər, əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və bu əməliyyatlar əsasında münasibətlər haqqında məlumatın açıqlanması hesabatlılıq məqsədləri üçün vacibdir və istifadəçilərə hesabat verən təşkilatın maliyyə hesabatlarını yaxşı başa düşmək üçün töhfə verir, çünki:

(a) Əlaqəli tərəflər arasında münasibətlər təşkilatın fərdi məqsədlərə nail olmaq üçün digər təşkilatlarla işində istifadə etdiyi prinsiplərə təsir edə bilər və həmçinin ümumi və birgə məqsədlərə nail olunması üçün istifadə edilən əməkdaşlıq metodlarına təsir edə bilər.

(b) Əlaqəli tərəflər arasında münasibətlər təşkilatı risklərə məruz qoya bilər və ya bu cür münasibətlərin mövcud olmadığı halda yaranması mümkün olmayan şəraitə yol açır;

(c) Əlaqəli tərəflər əlaqəli olmayan tərəflərin iştirak edə bilmədiyi əməliyyatlara daxil ola bilər və ya əlaqəli olmayan tərəflərə xas olan şərtlərdən fərqlənən digər şərtlərlə aparılan əməliyyatlara razılaşa bilərlər. Bu, əksər hallarda dövlət idarələrində və müəssisələrində baş verir. Burada hesabat təqdim edən təşkilatın və dövlət miqyaslı məqsədlərə nail olunması ilə bağlı olan ümumi alqı-satqı əməliyyatlarının bir hissəsi kimi mallar və xidmətlər xərclərinin tam əvəz edilməsi ilə

bağlı dəyəridən daha aşağı dəyərlə mübadilə olunur. Ehtimal olunur ki, hökumətlər və fərdi İctimai Sektor təşkilatları ehtiyatlardan səmərəli və məqsədəuyğun şəkildə istifadə edəcək və dövlət vəsaitlərini vicdanla istifadə və idarə edəcəklər. Əlaqəli tərəflər arasında münasibətlərin mövcudluğu bir tərəfin digər tərəfin fəaliyyətinə nəzarət etmək və ya əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmək imkanını nəzərdə tutur. Bu, bir tərəfin digər tərəf üzərində üstünlüyün gətirib çıxaran əməliyyatlara şərait yaradır.

20. Əlaqəli tərəflər arasında müəyyən əməliyyatlar və onların həyata keçirilmə şərtləri və şəraitləri haqqında məlumatların açıqlanması istifadəçilərə bu cür əməliyyatların təşkilatın maliyyə vəziyyətinə və maliyyə fəaliyyətinin nəticələrinə, həmçinin razılaşdırılmış xidmətləri göstərmək üçün onun qabiliyyətinə təsirini qiymətləndirmək imkanı verir. Bu cür açıqlama, həmçinin təşkilatın əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlarda şəffaflığını təmin edir.

Əsas İdarə Heyətinin Əməyinin Ödənilməsi

21. Əsas idarə heyəti təşkilatda məsuliyyətli vəzifələr tutur. Onlar təşkilatın strateji və operativ şəkildə idarə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyırlar və əhəmiyyətli səlahiyyətlərə malikdirlər. Onların əmək haqları nizamnamə, müstəqil tribunal və ya hesabat verən qurumdan asılı olmayan digər orqan tərəfindən müəyyənləşdirilir. Bununla belə, onların səlahiyyətləri onlara və ya əlaqəli tərəflərə axan gəlirlərə təsir etmək imkanı verir. Bu Standart (a) hesabat dövrü ərzində əsas idarə heyəti və əsas idarə heyətinə ödənilən mükafatlar, (b) onlara verilən kreditlər, (c) onlar tərəfindən təşkilata rəhbər orqanın üzvü və ya işçi kimi yox, başqa hallarda göstərilən xidmətlərə görə ödənişlər haqqında məlumatın açıqlanmasını tələb edir. Bu Standart tərəfindən tələb olunan açıqlamalar əsas idarə heyəti və əsas idarə heyətinin yaxın ailə üzvlərinə mükafatların ödənilməsi zamanı şəffaflığın tələb olunan minimal səviyyəsinin tətbiqini təmin edəcəkdir.

Əhəmiyyətlilik

22. İctimai Sektor üçün 1 №-li Mühasibat Uçotu Standartı əhəmiyyətli maddələr üzrə ayrılıqda açıqlanma təqdim edilməsini tələb edir. Maddənin əhəmiyyətliyi bu maddənin xüsusiyyətinə və ölçüsünə istinad edilərək müəyyən edilir. Əlaqəli tərəflər arasındakı əməliyyatların əhəmiyyətliliyini qiymətləndirən zaman hesabat təqdim edən təşkilat ilə əlaqəli tərəf arasındakı münasibətin və əməliyyatların xüsusiyyəti miqyasından asılı olmayaraq əməliyyatın əhəmiyyətli olmasını nəzərdə tuta bilər.

Məlumatın açıqlanması

23. Bir sıra ölkələrdə qanunlar və maliyyə hesabatlarının digər səlahiyyətli qaydaları özəl sektor təşkilatlarının və dövlət müəssisələrinin maliyyə hesabatları tərəfindən əlaqəli tərəflərə aid müəyyən kateqoriyalar və əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumatların açıqlanmasını tələb edirlər. İlk növbədə, diqqət təşkilatın onun direktorları və ya rəhbər orqanının üzvləri və ali idarə etmə qrupu ilə əməliyyatlarına, xüsusilə onların əməyinin ödənilməsi və onlara ayrılan kreditlərə yönəlib. Bu (a) direktorların, rəhbər orqanının və ali idarəetmə qrupunun üzvlərinin fidusiar öhdəliklərindən, və (b) onların təşkilatın ehtiyatlarının istifadəsi üzrə geniş səlahiyyətlərə malik olmalarından irəli gəlir. Bəzi qanunvericiliklərdə buna oxşar tələblərə dövlət sektoru təşkilatlarının tabe olduğu nizamnamə və müvafiq qaydalarda rast gəlinir.

24. Bir sıra İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotu Standartları həmçinin əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumatın açıqlanmasını tələb edir. Məsələn, İctimai Sektor üçün 1 №-li Mühasibat Uçotu Standartı nəzarətçi təşkilatlara, bərabər nəzarət edilən təşkilatlara, asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə və digər əlaqəli tərəflərə ödənilən və onlardan alınan məbləğlər haqqında məlumatın açıqlanmasını tələb edir. İSMUBS 33 konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri üçün təşkilatın tərkibinin və təşkilat üçün önəmli olan hər birgə müəssisə və ya asılı müəssisə haqqında məlumatın açıqlanmasını tələb edir.

Nəzarət haqqında məlumatın açıqlanması

25. Nəzarətin mövcud olduğu əlaqəli tərəflər arasında münasibətlər, onlar arasında əməliyyatların baş verib-verməməsindən asılı olmayaraq açıqlanmalıdır.

26. Maliyyə hesabatlarının istifadəçisinin əlaqəli tərəflər arasında münasibətlərin hesabat verən təşkilata təsiri haqqında öz fikrini yaratması üçün nəzarətin mövcud olduğu əlaqəli tərəflər arasında münasibətlərin onlar arasında əməliyyatların baş verib-verməməsindən asılı olmayaraq açıqlanması məqsəduyğundur. Bu cür açıqlama hər hansı nəzarət edilən təşkilatların, cari nəzarət edən təşkilatın və əsas nəzarətçi təşkilatın (əgər varsa) adlarının açıqlanmasını nəzərdə tutur.

Əlaqəli Tərəflər arasında Əməliyyatların Açıqlanması

27. Əlaqəli tərəflər arasında baş tutan və eyni şərait çərçivəsində müstəqil, yaxşı məlumatlandırılmış tərəflər və ya təşkilat ilə aparılan əməliyyatlar üçün qəbul edilən şərtlər ilə müqayisədə bu və ya digər dərəcədə əlverişli və ya əlverişsiz olan şərtlərə əsaslanan və normal təchizatçı və ya müştəri/qəbul edən tərəf üçün tətbiq edilməyən əməliyyatlar ilə əlaqədar, hesabatı təqdim edən təşkilat aşağıdakıları açıqlamalıdır:

- (a) Əlaqəli tərəf münasibətlərinin xüsusiyyətini;

- (b) Həyata keçirilən əməliyyatların növlərini; və
- (c) Əməliyyatların fəaliyyət baxımından əhəmiyyətliliyini müəyyən etmək üçün zəruri olan və maliyyə hesabatlarında qərar qəbulu və hesabatlılıq məqsədilə müvafiq və etibarlı məlumatın təqdim edilməsinə imkan verən əməliyyat elementlərini.

28. Aşağıda göstərilən vəziyyətlərdə əlaqəli tərəflər arasında aparılan əməliyyatlar hesabat verən təşkilat tərəfindən məlumatın açıqlanmasına səbəb ola bilər:

- (a) Xidmətlərin göstərilməsi və ya alınması;
- (b) Məhsulların (hazır və ya hazır olmayan) alınması və ya köçürülməsi/satışı;
- (c) Mülkiyyətin və digər aktivlərin alınması və ya köçürülməsi/satışı;
- (d) Agentlik müqavilələri;
- (e) Lizin müqavilələri;
- (f) Araşdırma və istehsalın ötürülməsi;
- (g) Lisenziya müqavilələri;
- (h) Maliyyələşmə (o cümlədən kreditlər, kapital qoyuluşu, nağd və ya natural formada subsidiyalar və digər maliyyə dəstəyi, o cümlədən xərclərin bölüşdürülməsi müqavilələri); və
- (i) Zəmanətlər və girovlar.

29. İctimai Sektor təşkilatları hər gün öz aralarında əməliyyatlar həyata keçirirlər. Bu əməliyyatlar ilkin dəyərlə, ilkin dəyərdən aşağı qiymətlə və ya pulsuz həyata keçirilə bilər. Məsələn, inzibati xidmətlər göstərən dövlət müəssisəsi digər müəssisələri pulsuz ofis yeri ilə təmin edə bilər və ya İctimai Sektor təşkilatı digər İctimai Sektor üçün ticarət vasitəçisi kimi fəaliyyət göstərə bilər. Bəzi ölkələrdə hökumətlər göstərilən xidmətin ilkin dəyərindən yüksək gəlir əldə etmək üçün imkanlara malikdirlər. Müxtəlif idarələr əlaqəli tərəflər hesab edilir, çünki onlar birgə nəzarət altındadır və bu əməliyyatlar əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatlar anlayışına cavab verir. Əgər əməliyyatlar (a) təşkilatlar arasında normal əməliyyat münasibətlərinə uyğundursa və (b) belə vəziyyətlərdə bu cür əməliyyatlar üçün normal olan şərtlər və şəraitdə həyata keçirilirsə, bu təşkilatlar arasında aparılan əməliyyatlar haqqında məlumatın açıqlanması tələb olunmur. Əlaqəli tərəflər arasında bu cür əməliyyatların 27-ci maddədə göstərilən açıqlama tələblərindən çıxarılması göstərir ki, İctimai Sektor təşkilatları ümumi məqsədlərə nail olmaq üçün birgə fəaliyyət göstərir, və bildirir ki, müxtəlif qanunvericiliklərdə İctimai Sektor təşkilatlarına xidmətlərin göstərilməsi üçün fərqli mexanizmlər qəbul oluna bilər. Əgər əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatlar hazırkı qanunvericilik sistemində müəyyən edilmiş əməliyyat parametrlərinə uyğun deyilsə, bu Standart həmin əməliyyatlar haqqında məlumatın açıqlanmasını tələb edir.

30. Ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarının məqsədlərinə cavab vermək üçün əlaqəli tərəf münasibətlərinə dair açıqlanmalı olan məlumat, aşağıdakılardan ibarətdir:

- (a) Bu əməliyyatlara cəlb olunan əlaqəli tərəflərlə münasibətlərin xüsusiyyətinin təsviri, məsələn, bu əməliyyatların nəzarətçi təşkilatla, nəzarət edilən təşkilatla, ümumi nəzarət altında olan təşkilatla və ya əsas idarə heyəti ilə aparılıb-aparılmaması;
- (b) Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların onların təsnifləşdirildiyi geniş qruplar üzrə və hər qrupun həcmi əsasən xarakterizə edən göstəriciyə görə təsviri (məsələn, xüsusi pul məbləği və ya əməliyyat sinfinin kəmiyyət nisbəti);
- (c) Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ümumi şərtləri və qaydalarının qısa məzmunu, o cümlədən bu şərtlərin əlaqəli olmayan tərəflərlə oxşar əməliyyatlara aid olan şərtlərdən fərqi; və
- (d) Ödənilməyən maddələrin məbləği və ya müvafiq miqdarı.

31. Hazırkı Standartın 34-cü maddəsi təşkilat və əsas idarə heyəti və/və ya əsas idarə heyətinin yaxın üzvləri arasında müəyyən əməliyyatlar haqqında əlavə açıqlamalar tələb edir.

32. Oxşar xüsusiyyətə malik maddələr qərar qəbulu və hesabatlılıq məqsədləri üçün etibarlı məlumatların təqdim edilməsi məqsədilə ayrıca açıqlamaların verilməsi zəruri olduğu hallar istisna olmaqla, ümumi şəkildə açıqlana bilər.

33. Birləşdirilmiş maliyyə hesabatlarında əlaqəli tərəflər arasında münasibətlərin iqtisadi təşkilatın üzvləri arasında açıqlanması zəruri deyildir, çünki birləşdirilmiş maliyyə hesabatları nəzarətçi və nəzarət edilən təşkilatlar haqqında məlumatı vahid hesabat verən təşkilat kimi təqdim edir. Mənfəət və ya zərərdə əks olunan ədalətli dəyərlə ölçülən investisiya müəssisəsi ilə onun nəzarət etdiyi müəssisələr arasında əməliyyatlardan başqa, iqtisadi təşkilat daxilində təşkilatlar arasında baş verən əlaqəli tərəf arasında əməliyyatlar İctimai Sektor üçün 35 №-li Mühasibat Uçotu Standartına uyğun birləşdirilmə zamanı ləğv edilir. İştirak payı metodu ilə uçota alınan şərik təşkilatlarla əməliyyatlar ləğv edilmir və bu cür əməliyyatlar əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatlar kimi ayrıca açıqlama tələb edirlər.

Açıqlama – Əsas İdarə Heyəti

34. Təşkilat aşağıdakılar barədə məlumat açıqlamalıdır:

- (a) Əsas idarə heyətinin əməyinin ödənilməsi üçün ümumi vəsait və tam məşğulluq metodu əsasında müəyyən edilən, müvafiq kateqoriya çərçivəsində vəsait alan, əsas idarə heyətinin mühüm siniflərini ayrılıqda göstərən və hər bir sinfi təsvir edən fərdlərin sayını;
- (b) Verilən ümumi məbləğləri ayrıca göstərməklə hesabat dövrü ərzində hesabat təqdim edən təşkilat tərəfindən əsas idarə heyətinə və əsas idarə heyətinin yaxın ailə üzvlərinə verilən bütün digər vəsaitlərin və kompensasiyaların ümumi məbləğini aşağıdakı kateqoriyalar üzrə ayrılıqda təqdim olunmaqla:

- (i) Əsas idarə heyəti; və
 - (ii) Əsas idarə heyətinin yaxın ailə üzvləri; və
- (c) Adətən, əsas idarə heyətinin üzvü olmayan şəxslərə geniş şəkildə verilməyən və hər bir əsas idarə heyəti və əsas idarə heyətinin yaxın ailə üzvü üzrə ictimaiyyətin geniş məlumatla malik olmadığı kreditlər baxımından:
- (i) Dövr ərzində artan kreditlərin məbləği və onların şərtləri;
 - (ii) Dövr ərzində qaytarılan kreditlərin məbləği;
 - (iii) Bütün kreditlərin və debitor borcların yekun qalığı; və
 - (iv) Fərd direktor və ya rəhbər orqanının və ya yüksək səviyyəli rəhbərliyin üzvü olmadıqda sözügedən fərd ilə münasibətlər.

35. Hazırkı Standartın 27-ci maddəsi təşkilat üçün yaradılan əməliyyat şəraitinə uyğun olan və qeyri-kommersiya əsasında həyata keçirilən əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatların açıqlanmasını tələb edir. Hazırkı Standart, həmçinin müvafiq təşkilat üçün tətbiq edilən əməliyyat şərtlərinə uyğun olan və qeyri-kommersiya əsasında baş verib-verməməsindən asılı olmayaraq 19-cu maddədə müəyyən edilən əsas idarə heyəti ilə aparılan bəzi əməliyyatların açıqlanmasını tələb edir.

36. Əsas idarə heyətinə daxil olan şəxslər tam məşğulluq və ya yarım-ştat əsasında işə götürülə bilərlər. Hazırkı Standartın 34(a) maddəsinə uyğun olaraq əmək ödənişi alan kimi açıqlanan fərdlərin sayı tam məşğulluq metodu əsasında qiymətləndirilməlidir. Təşkilatlar onların malik olduğu əsas idarə heyətinin əsas kateqoriyaları haqqında ayrıca açıqlamalar təqdim edirlər. Məsələn, əgər təşkilat onun ali idarəetmə qrupundan ayrı olan rəhbər orqana malikdirsə, iki qrupun əməyinin ödənilməsi haqqında açıqlama ayrıca edilməlidir. Əgər fərd həm rəhbər orqanının və həm də ali idarəetmə qrupunun üzvüdirsə, bu fərd hazırkı Standartın məqsədlərinə uyğun olaraq bu qrupların yalnız birinə daxil ediləcəkdir. "Əsas idarə heyəti" anlayışında müəyyənləşdirilən əsas idarə heyətinin kateqoriyaları onların fərqləndirilməsi üçün göstəriş qismində çıxış edir.

37. Əsas idarə heyətinin əməyinin ödənilməsi müxtəlif növ birbaşa və dolay mükafatlardan ibarət ola bilər. Əgər bu mükafatın məbləği müəyyən edilə bilirsə, bu məbləğ açıqlanan yekun əmək ödənişlərinə daxil olacaq. Əgər bu mükafat məbləği müəyyən edilə bilinməzsə, hesabat verən təşkilat və təşkilatlar üçün bu məbləğlərin hesablanması ən yaxşı üsulu açıqlanan yekun əmək ödənişlərində tətbiq ediləcək və ora daxil ediləcək.

38. İşçilərin mükafatlandırılmasının qiymətləndirilməsi ilə bağlı tələblər "İşçilərin mükafatlandırılması" adlı İctimai Sektor üçün 25 №-li Mühasibat Uçotu Standartında əks olunmuşdur. Etibarlı şəkildə qiymətləndirilə bilən qeyri-monetar mükafatlandırma dövr üzrə açıqlanmış əsas idarə heyətinin mükafatlandırılmasının yığılmış məbləğinə daxil edilən

zaman, açıqlanma həmçinin qeyri-monetar mükafatlandırmanın qiymətləndirilməsi əsasında maliyyə hesabatlarına edilən qeydlərdə edilməlidir.

39. Hazırkı Standart əsas idarə heyətinə və əsas idarə heyətinin yaxın ailə üzvlərinə verilən kreditlərin şərtləri və qaydalarına dair müəyyən məlumatın açıqlanmasını tələb edir, əgər bu kreditlər:

- (a) əsas idarə heyətinin tərkibinə daxil olmayan şəxslərə aid deyilsə; və
- (b) əsas idarə heyətinin tərkibinə daxil olmayan şəxslər tərəfindən əldə oluna bilərsə, lakin bu cür kreditlərin mövcudluğu ictimaiyyətə məlum deyilsə.

Bu məlumatın açıqlanması hesabatlılıq məqsədləri üçün tələb olunur. Bu Standartın tələblərinin yerinə yetirilməsi üçün hansı kreditlərin açıqlanmalı olduğunu müəyyənləşdirərkən təhlilin aparılmasına ehtiyac yarana bilər. Bu cür təhlil müvafiq faktların maliyyə hesabatlarının məqsədlərinə nail olunmasına uyğun olan qaydada nəzərdən keçirilməsindən sonra həyata keçirilməlidir.

40. Hazırkı Standartın 34-cü maddəsinin (a) bəndi əsas idarə heyətinin yekun əməyinin ödənilməsinin açıqlanmasını tələb edir. Əsas idarə heyəti təşkilatın rəhbər orqanının direktorları və üzvləri və ali idarəetmə qrupunun üzvlərindən ibarət ola bilər. Təşkilatın rəhbər orqanının direktorları və ya üzvləri (a) təşkilatın rəhbər orqanının direktoru və ya üzvü kimi, və ya (b) təşkilatın işçisi kimi göstərilən xidmətləri çıxmaqla təşkilatdan ödənişlər və ya kompensasiya ala bilər. Hazırkı Standartın 34-cü maddəsinin (b) və (i) bəndləri bu cür ödəniş və kompensasiyanın ümumi məbləğinin açıqlanmasını tələb edir.

41. Əsas idarə heyətinin yaxın ailə üzvləri əsas idarə heyətinə onların hesabat verən təşkilat ilə əməliyyatlarında təsir edə bilər və ya əsas idarə heyəti tərəfindən təsirə məruz qala bilərlər. Hazırkı Standartın 34-ü maddəsinin (b) və (i) bəndləri əsas idarə heyətinin yaxın ailə üzvlərinə dövr ərzində verilən ümumi ödənişin və kompensasiya haqqında məlumatın açıqlanmasını tələb edir.

Qüvvəyə Minmə Tarixi

42. Təşkilat bu Standartı 1 Yanvar 2004-cü ildə başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatları üçün tətbiq etməlidir. Standartın göstərilən tarixdən əvvəlki tətbiqi təqdir edilir. Əgər təşkilat bu Standartı 1 Yanvar 2004-cü il tarixdən əvvəl başlayan dövr üzrə tətbiq edərsə, bu halda təşkilat bu faktı açıqlamalıdır.

42A. 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş İSMUBS 35, İSMUBS 37 və İSMUBS 38 sayəsində 24 və 33 maddələrinə düzəliş edildi. Təşkilat İSMUBS 35, İSMUBS 37 və İSMUBS 38 tətbiq etdiyi zaman bu düzəlişləri də tətbiq etməlidir.

43. Təşkilat bu qüvvəyə minmə tarixindən sonrakı maliyyə hesabatı məqsədləri üçün İSMUBS 33-də verilmiş mühasibatın hesablama metodunu qəbul etdikdə, bu Standart

hesablama metodunun qəbul edilmə tarixini və ya bu tarixdən sonrakı dövrlərini əhatə edən təşkilatın illik maliyyə hesabatlarına tətbiq olunur.

43A. 2015-ci ilin yanvar ayında dərc olunmuş İSMUBS 33 sayəsində 43-cü maddəyə düzəliş edildi. Təşkilat bu dəyişiklikləri 1 yanvar 2017 tarixindən sonra başlayan dövrlər üçün maliyyə hesabatlarında tətbiq etməlidir. Erkən tətbiqə icazə verilir. Əgər təşkilat İSMUBS 33-ü 1 yanvar 2017-dən öncə tətbiq edirsə, o bu dəyişiklikləri də eyni dövrdə tətbiq etməlidir.

Tətbiq üzrə Göstəriş

Bu göstəriş İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartının tərkib hissəsi olmayıb, yalnız Standarta əlavə kimi verilmişdir.

Açıqlama – X Hökuməti

Aşağıdakı açıqlamalar X Hökumətinin maliyyə hesabatlarında edilmişdir.

Nəzarət edilən təşkilatlar (25-ci maddə)

Hökumət aşağıdakı hesabat verən təşkilatlara nəzarət edir:

Dövlət idarələri və agentlikləri: Təhsil, Sosial Təminat, Polis, Poçt, Əmək və Xidmətlər, Müdafiə, Ədliyyə, Xəzinədarlıq/Maliyyə, X İdarəsi, XYZ Agentliyi (bütün idarə və agentlikləri müəyyən edin)

Dövlət Kommersiya Təşkilatları: Dövlət Elektrik Enerjisi Şirkəti, Dövlət Telekommunikasiya Agentliyi (bütün DKT-ləri müəyyən edin)

(Qeyd: İctimai Sektor üçün 35 №-li Mühasibat Uçotu Standartı əhəmiyyətli nəzarət edilən təşkilatlar haqqında müəyyən açıqlamalar tələb edir.)

Əlaqəli Tərəflər arasında Əməliyyatlar (27-ci maddə)

Nazirlər Kabinetinin üzvünə respublikanın paytaxtında icarə haqqından azad edilməklə bir ev verilmişdir. Nazirə verilən evin oxşarlarının icarə haqqı ildə təxminən Z şərti pul vahidi təşkil edir. Nazirin yaşayış yeri ilə təmin olunması onun ümumi mükafatlandırılmasının bir hissəsi deyildir və Dövlət, bir qayda olaraq, nazirləri ödənişsiz yaşayış yerləri ilə təmin etmir. Lakin bu halda nazirin paytaxtda evlə təmin olunması vacib idi.

Nazirlər Kabinetinin digər üzvünün ailə üzvünə bir maşın icarə haqqsız istifadəyə verilmişdir. Adətən, bu cür maşınların icarə haqqısı ildə təxminən K şərti pulvahidi təşkil edir. Dövlət, bir qayda olaraq, nazirlərin ailə üzvlərinə pulsuz icarəyə maşın vermir.

Əsas İdarə Heyəti (34-cü maddə)

Əməyin Ödənilməsi (34-cü maddənin (a) bəndi)

Əsas İdarə Heyəti ("Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatın açıqlanması" adlı İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartında müəyyən olunan kimi) X Dövlətinin rəhbər

orqanını birlikdə yaradan Nazirlər Kabinetinin üzvləridir. Nazirlər Kabineti üzvlərinə ödənilən yekun mükafatlar və X Dövləti tərəfindən mükafat alan və tam məşğulluq metodu əsasında müəyyən edilən fərdlərin sayı aşağıdakılardır:

Yekun Mükafatlandırılma X milyon
Şəxslərin sayı Y nəfər

Əsas İdarə Heyətindən kənar şəxslərə geniş şəkildə verilməyən (geniş şəkildə bəlli olan) Kreditlər (34-cü maddənin (c) bəndi)

Hesabat dövrü ərzində avans şəkildə ödənilən və adi qaydada ödənilən kreditlərin məbləğləri və hesabat dövrünün sonu üçün ödənilməyən balans aşağıda göstərilmişdir:

<u>Fərd</u>	<u>Avans olunub</u>	<u>Ödənilib</u>	<u>Balans</u>
Hörmətli ABC	J	K	L
Xanım VSL	M	N	P
Hörmətli D	Q	R	Z
Hörmətli E	S	T	U

Şərtlər və Qaydalar

Nəqliyyat Naziri olan Hörmətli ABC bazar faizindən Y% qədər aşağı olan illik X%-lə kredit alıb. Kreditin müddəti Z ildir.

Səhiyyə Nazirinin həyat yoldaşı olan Xanım VSL hökumət krediti almışdır. Kredit dövlətin qoyduğu faiz dərəcəsi olan illik X%-lə N il müddətinə verilmişdir.

Nazirlər olan Hörmətli nazir D və Hörmətli nazir E-nin əmək haqları maşın almaq üçün onlara A il müddətinə qədər Y%-lə dövlət krediti götürməyə imkan verir.

Əsas İdarə Heyətinə və onların Yaxın Ailə Üzvlərinə verilən digər Mükafatlandırılmalar və Kompensasiya (34-cü maddənin (b) bəndi)

Hesabat dövrü ərzində Nazirlər Kabinetinin üzvlərinə xüsusi dövlət agentliklərinə göstərdikləri məsləhət xidmətlərinə görə X məbləğdə (Şərti pul Vahidi ilə) ümumi kompensasiya ödənilmişdir.

Hesabat dövrü ərzində hökumət əsas idarə heyətinin yaxın ailə üzvlərinə Y məbləğdə (şərti pul vahidi ilə) ümumi Mükafatlandırma və Kompensasiya ödəmişdir. Bu məbləğ Nazirlərin yaxın ailə üzvləri olan hökumət işçilərinin mükafatlandırılmasından ibarətdir.

Açıqlama – XYZ Dövlət Agentliyi

Bu açıqlamalar fərdi hesabat təqdim edən XYZ Dövlət Agentliyinin maliyyə hesabatlarında verilmişdir.

Nəzarət edilən təşkilatlar (25-ci Maddə)

Agentlik X İdarəsi tərəfindən nəzarət edilir. X İdarəsi öz növbəsində X Hökuməti tərəfindən nəzarət edilir.

Agentlik dövlət müəssisəsi olan İnzibati Xidmətlər İdarəsinə nəzarət edir.

(Qeyd: "Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) və fərdi maliyyə hesabatları" adlı İctimai Sektor üçün 6 №-li Mühasibat Uçotu Standartı əhəmiyyətli nəzarət edilən təşkilatlar haqqında müəyyən açıqlamalar tələb edir.)

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar (27-ci Maddə)

Agentlik Nazirə pulsuz icarəyə bir ev vermişdir. Nazirə verilən evin oxşarlarının icarə haqqı ildə təxminən Z şərti pul vahidi təşkil edir. Nazirin yaşayış yeri ilə təmin olunması onun ümumi mükafatlandırılmasının bir hissəsi deyildir və əməliyyat prosedurunun bir hissəsi kimi dövlət agentlikləri nazirləri yaşayış yerləri ilə təmin etmir. Buna baxmayaraq, X Hökuməti evin bu əsasda verilməsini məsləhət bilməmişdir.

Əsas İdarə Heyəti (34-cü Maddə)

Mükafatlandırma (34-cü maddənin (a) bəndi)

XYZ Agentliyinin əsas idarə heyəti (İctimai Sektor üçün 6 №-li Mühasibat Uçotu Standartında müəyyən olunan kimi) Nazir, rəhbər orqanın üzvləri və ali idarəetmə qrupunun üzvlərindən ibarətdir. Rəhbər orqan X Hökuməti tərəfindən təyin edilən üzvlərdən ibarətdir; idarə heyətinin sədri və baş mühasib rəhbər orqanın görüşlərində iştirak edir, lakin rəhbər orqanın üzvləri sayılmır.

Nazir XYZ Agentliyi tərəfindən mükafatlandırılmır. Rəhbər orqanının üzvlərinin ümumi mükafatlandırılmaları və bu kateqoriya çərçivəsində tam məşğulluq metodu əsasında müəyyən edilən və mükafatlandırılan fərdlərin sayı aşağıdakılardır:

Yekun Mükafatlandırılma	AX milyon
Şəxslərin sayı	AYnəfər

Ali idarəetmə qrupu Agentliyin idarə heyətinin sədri, baş mühasib, direktor və AZ şöbə müdirindən ibarətdir. Ali idarəetmə qrupunun ümumi mükafatlandırılması və bu kateqoriya çərçivəsində tam məşğulluq metodu əsasında müəyyən edilən və mükafatlanan fərdlərin sayı aşağıdakı kimi olacaqdır:

Yekun Mükafatlandırılma AP milyon
Şəxslərin sayı AQ nəfər

İki şöbə müdiri X İdarəsi tərəfindən ezam olunmuş və ezamiyyə xərcləri X İdarəsi tərəfindən ödənilmişdir.

Əsas İdarə Heyətindən kənar şəxslərə geniş şəkildə verilməyən (geniş şəkildə bəlli olan) Kreditlər (34-cü maddənin (c) bəndi)

Hesabat dövrü ərzində avans şəkildə ödənilən və adi qaydada ödənilən məbləğlər və hesabat dövrünün sonu üçün ödənilməmiş qalan balans aşağıda göstərilmişdir:

<u>Fərd</u>	<u>Avans olunub</u>	<u>Ödənilib</u>	<u>Balans</u>
Nazir	J	K	L
Cənab G	M	N	P
Xanım H	Q	R	Z

Şərtlər və Qaydalar

Nazir bazar kursundan Y% qədər aşağı olan illik X% olmaqla J Şərti Pul Vahidi məbləğində kredit alıb. Kreditin müddəti Z ildir.

Ali idarəetmə heyətinin, Cənab G-nin və Xanım H-nın əmək haqları məşin almaq üçün onlara A ilə qədər Y%-lə dövlət krediti götürməyə imkan verir.

Əsas İdarə Heyətinin və onların Yaxın Ailə Üzvlərinin Mükafatlandırılması və onlara Kompensasiyanın Ödənilməsi (34-cü maddənin (b) bəndi)

Hesabat dövrü ərzində Agentlik tərəfindən əsas idarə heyətinin yaxın ailə üzvləri olan işçilərə F məbləğdə (şərti pul vahidi ilə) mükafatlar və onlara kompensasiyalar ödənilmişdir.

24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı ilə Müqayisə

İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartı 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı (1994-cü ildə yenidən format edilmiş) əsasında hazırlanmışdır. İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartı və 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı arasında əsas fərqlər aşağıdakılardan ibarətdir:

- İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartının strukturu 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının strukturundan əhəmiyyətli şəkildə fərqlənir.
- Eyni ölkədə yerləşən və yerləşdiyi ölkə hüdudlarında maliyyə hesabatlarını təqdim edən baş müəssisənin tam mülkiyyətində olan törəmə müəssisələrin 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartından çıxarılması İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartında qəbul olunmayıb.
- 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında əsas idarə heyətini müəyyənləşdirən şərh İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartında "əsas idarə heyəti" rəsmi anlayışına daxil edilib. 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartındakı şərh yaxın ailə üzvlərini əhatə edir; İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartındakı "əsas idarə heyəti" anlayışında yaxın ailə üzvləri qeyd edilmir.
- İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartındakı "əlaqəli tərəf" anlayışı yalnız 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartındakı şərhə qeyd edilən əlaqəli tərəflərlə münasibətləri daxil edir.
- İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartı (a) əsas idarə heyətinin və onların yaxın ailə üzvlərinin mükafatlandırılması və (b) təşkilat və onun əsas idarə heyəti və onların yaxın ailə üzvləri arasında digər müəyyən əməliyyatlar ilə əlaqədar əlavə açıqlama tələblərindən ibarətdir.
- 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında olan şərhə əlavə olunan şərh İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartına İctimai Sektor təşkilatlarındakı uçot standartlarının tətbiqini izah etmək üçün daxil edilib.
- Əsas idarə heyətinin mükafatlandırılması və onunla digər xüsusi əməliyyatlar haqqında məhdudiyətli açıqlamalar istisna olmaqla, İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartı normal şərtlər və vəziyyətlərdə əlaqəli tərəflər arasında baş tutan əməliyyatlar haqqında məlumatın açıqlanmasını tələb etmir. 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında tərəflər arasında normal sövdələr zamanı baş verən əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə məhdudiyətli istisnalar vardır.
- Bir sıra hallarda İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartı 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartından fərqli olan terminologiyadan istifadə edir. Ən vacib misal İctimai Sektor üçün 20 №-li Mühasibat Uçotu Standartında "rəhbər orqanın üzvləri" termininin istifadəsidir. 24 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında isə "direktorlar" kimi ekvivalent termin vardır.